

8

इन्टर्नशिप प्रोग्रॅम अनुभव

भरत कोळी

शारीरिक शिक्षण शिक्षक

E-mail : bharatkoli8806@gmail.com

मित्रांनो सोबत या आणि ग्रामीण भागात पोहचू शारीरिक शिक्षणाला एक मदतीचा हातभार लावू या....

“आपल्याला मिळालेला अनुभव हा येणाऱ्या प्रत्येक समस्यांना सामोरे जाण्यासाठी स्वतःला तयार करतो”

“शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयाकडून जीवनात आनंद कसा मिळवता येईल हे मी शिकलो.”

पुण्यातल्या चंद्रशेखर आगाशे शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयात B.Ed (Phyedn) करत असतांना अनेक अनुभव आले, त्यात शारीरिक शिक्षणाबाबत असलेले बरेच गैरसमज दूर झाले. खरं शारीरिक शिक्षण कसं असावं, ग्रामीण भागातील शारीरिक शिक्षण कुठल्या स्तरावर राबवलं जातं? खरंच ग्रामीण भागात शारीरिक शिक्षण शिक्षक सक्रिय पातळीवर सहभाग घेतो का? असे अनेक प्रश्न मनात होते, पण चंद्रशेखर आगाशे शारीरिक शिक्षण महाविद्यालयातील सर्व प्राध्यापकांनी खुप काही अनुभव दिला, त्यातला मला सर्वात महत्त्वाचा अनुभव वाटला तो इन्टर्नशिप प्रोग्रॅम मधील मिळालेला अनुभव होता.

२ महिन्यांच्या इन्टर्नशिप प्रोग्रॅमसाठी शाळा

निवडणं ही प्रक्रिया माझ्यासाठी खुप काही अवघड गेलं नाही, कारण मी ग्रामीण भागातून असल्यामुळे मला ग्रामीण भागातल्या शाळांमधील चालणारे शारीरिक शिक्षण कसं चालतं हे मला बऱ्यापैकी माहित असल्यामुळे इन्टर्नशिपसाठी मी ग्रामीण भागातली शाळा निवडली. ती ही माझ्या धुळे जिल्ह्यातील निवडली. त्याचबरोबर मी जेव्हा ओ. एम. रुपनर माध्यमिक विद्यालय, बाभळे ता. शिंदखेडा जि. धुळे येथील मुख्याध्यापकांशी आमच्या इंटशिप प्रोग्रॅमबद्दल परवानगी घेण्यासाठी गेलो असता त्यांनी खुप आग्रही भूमिका बजावत परवानगी दिली. शाळा ५ वी ते १० वी माध्यमिक होती. मला शिरपूर तालुक्यातील शाळा ही घेता आली असती कारण शिरपूर हे महाराष्ट्रातील शिक्षण पंढरी म्हणून ही ओळखू जाऊ लागल्यामुळे मला ह्या ठिकाणी इंटशिप प्रोग्रॅम दरम्यान जास्त समस्या आल्या नसत्या पण तिथं काम करणं हे मला एखाद्या निकामी माणसाप्रमाणे वाटलं असतं, पण समस्यांना व अडचणींना तोंड देणं हेच अनुभवाचं खरं महत्त्व आहे असं मला वाटले.

मी ओ. एम. रुपनर माध्यमिक विद्यालय, (बाभळे) ही शाळा निवडली होती. २५ नोव्हेंबर ते १ फेब्रुवारी या कालावधीत इन्टर्नशिप प्रोग्रॅम होता. त्यातल्या-त्यात बऱ्याच गोष्टी ह्या दोन महिन्यांत

शाळेला द्यायच्या होत्या, पण खरी अडचण होती ती ग्रामीण भागात शारीरिक शिक्षण कसं असलं पाहिजे त्यात आपल्याला काही हातभार लावता येईल का? शारीरिक शिक्षणाविषयी शाळेच्या शिक्षकांचे मत कसे असेल? असे अनेक प्रश्न मला उपस्थित होऊ लागले, पण असो यावर नक्कीचं मी ह्या दोन महिन्यांत तोडगा काढण्यासाठी प्रयत्न करणार होतो याचाही मला खुप आनंद होता.

बऱ्याच दिवसांनी मी परत माझ्या गावाकडे गेल्यामुळे मित्र परिवार व घरची मंडळीना जरा बरं वाटलं, पण मी ज्या अनुभवासाठी आलो होतो त्या गोष्टीला मी १००% प्रथम प्राधान्य देण्याचं ठरवलं होतं त्यामुळे शंका नव्हती, कधी-कधी वाटायचं की आपल्याला कोण बघायला येणार आहे पुण्याहून, पण प्रश्न होता तो स्वतःच्या अस्तिवाचा आणि स्वतःच्या ध्येयाचा प्रश्न होता त्यामुळे फक्त इनटर्नशिप आणि इनटर्नशिप डोक्यात होतं. ओ. एम. रूपनर मा. शाळेत चांदगड, वायपुर, सार्वे, बाभळे या गावातील विद्यार्थी होते, सर्व ग्रामीण भाग ४ ते ५ किलोमीटर अंतरावरून विद्यार्थी येत होते. शाळेकडून मोफत बस सुविधा होती. ५ वी ते १० वी च्या सर्व मुला-मुलींना पोषण आहार, वह्या, पुस्तके, पेन, कपडे सर्व गोष्टी मोफत होत्या. खुप काही देण्याचा प्रयत्न शाळा करत असते, पण ग्रामीण भागातील पालकांचा शिक्षणाबाबत फार मोठा गैरसमज होता. त्यातल्या-त्यात आणखी राजकीय लोकांची वेगळी स्पर्धा ह्या भागात भेडसावत होती, पालकांचा असा गैरसमज होता की

१. मुली शिकून तरी करणार काय शेवटी चूल आणि मूल हीच त्यांची जवाबदारी आहे.
२. मुलांना शाळेत तर पाठवलं पण पुढच्या शिक्षणासाठी पैसा तरी कुठून उभा करायचा.

३. शिकून शेवटी शेतीचं करणार फक्त त्याला लिहिता वाचता आलं म्हणजे झालं.
४. मुलाने शिक्षण घेतलं तरी त्याला नोकरी लावण्यासाठी ओळख लागते आणि लाखो रुपये लागतात मग ते तरी कुठून आणायचे.
५. शाळेत शिष्यवृत्ती मुलांना भेटत नाही म्हणून शाळेत पाठवायचे नाही (खरं तर शासनाने शिष्यवृत्ती दिलीचं नाही तर कुठून देणार)
६. काही त्या भागातील राजकीय लोकांचे ऐकून त्या शाळेत मुलांना पाठवायचे नाही.
७. शेतीच्या कामामुळे मजूर मिळत नाही म्हणून मुलांना घरी ठेवणं.

असे अनेक गैरसमज पालकांच्या मनात होते. अगदी मुलामध्ये ही पालकांनी गैरसमज निर्माण करून ठेवला होता. खरं तर शाळा सर्वांना माहित होती, पण शाळेचं महत्व या लोकांना माहित नव्हतं असं मला वाटत होतं. शाळेने एक रुपया ही फी न घेता बस सेवा पासून ते पेन पर्यंत सर्व शिक्षणाचा खर्च करत होती तरी त्या भागातील पालकांचा फार गैरसमज होता, त्यांना अपेक्षा अशी होती की मुलांनी शाळेतून शिष्यवृत्तीचे पैसे आणले पाहिजे. अशी मानसिकता तयार झालेल्या भागात मला माझा विषय म्हणजे शारीरिक शिक्षण राबवणं तारेवरची कसरत होती. पण मी ही खुप हट्टी होतो कारण एखाद्या अडचणीवर मात करण्यासाठी अगोदर त्या अडचणीचा अभ्यास करणं फार महत्वाचा असतो.

शाळेचा पहिला दिवस

माझ्यासाठी खुप महत्वाचा ठरला, शाळेची विद्यार्थ्यांची एकूण संख्या जवळजवळ १३४ च्या आसपास ५ वी ते १० वी होती. (एक-एक वर्ग होते) ११:३० ते ५:०० दरम्यान सोमवार ते शुक्रवार शाळा

होती तर शनिवार सकाळची शाळा ११ वाजेपर्यंत असायची) खरं तर संख्या भरपूर आहे, पण ग्रामीण भागातील शेतीच्या कामामुळे अनेक मुलं मजुरीसाठी जात होती हे पण मला एक आव्हान होतं. मी तसा पहिल्या दिवशी १०:३० ला शाळेत हजर झालो होतो. मुख्याध्यापकांशी माझ्या इनटर्नशिप प्रोग्रॅमबद्दल सविस्तर बोलायचे होतो. त्याचबरोबर मुख्याध्यापकांचे मला आश्वासन दिलं की १००% आपण शारीरिक शिक्षण राबवू, खरं तर तेव्हाचं मनात ऊर्जा निर्माण झाली. माझी ओळख सर्व शिक्षकांना त्यांनीचं करून दिली. शाळेचे सर्व कामकाज मला फार आपुलकीने श्री. दिपक पाटिल सरांनी सांगितले, त्याचबरोबर शाळेत येणारी सर्व मुले माझ्याकडे पाहत होती, की नविन कोणीतरी कार्यनभुवाचा वस्तू बनवणारी व्यक्ती आली असावी असं विद्यार्थ्यांना वाटत होतं, पण जेव्हा शाळा भरल्यावर राष्ट्रगीत, प्रतिज्ञा, प्रार्थना, झाली तेव्हा मुख्याध्यापकांनी सर्व विद्यार्थ्यांना माझी ओळख करून दिली. माझ्या इनटर्नशिप प्रोग्रॅमबद्दल त्यांना सांगितलं. काहीतरी हे सर नविन खेळ शिकवणार आहेत आणि आपल्या शाळेत ते राहणार आहेत हा आनंद सगळ्यांना झाला, आणि पहिल्याचं दिवशी मला सरांनी प्रत्येक वर्गावर तुमची ओळख सांगा आणि शारीरिक शिक्षणाविषयी सांगा. खरं तर मी प्रत्येक वर्गावर तर गेलो पण मी माझ्या ओळख सांगण्यापेक्षा त्या सर्व विद्यार्थ्यांना खेळाची आवड कशी निर्माण होईल ह्या दृष्टीकोनातून मी प्रत्येक वर्गात ओळख दिली. पहिल्या दिवशी मी फक्त पाचवीच्या वर्गावर FUN Game घेतला. त्यांनी खूप आनंद लुटला. शाळेचं पूर्ण कामकाज समजून घेतलं त्याचबरोबर शारीरिक शिक्षण शिक्षकांशी चर्चा करून शाळेतल्या शारीरिक शिक्षण तासिकांचे वेळापत्रक घेतलं...

खरं तर या शाळेत खो-खो, कबड्डी आणि क्रिकेट या खेळाचं वातावरण निर्माण खुप चांगल्या प्रकारे श्री. मनोज मावची सर आणि दिपक पाटिल सर यांनी निर्माण केलं होतं. पण पालकांच्या गैरसमजामुळे हे वातावरण कमी झाले कारण शाळेचा खो-खो संघ पाठवायचा म्हटलं तर निवडक खेळाडुंचा संघ पाठवावा लागतो, पण प्रत्येक पालक शिक्षकांना कॉल करू लागले की माझ्या मुलाला घ्या माझ्या मुलांमध्ये काय कमजोरी आहे मग त्यालाचं तुम्ही का घेतलं असे अनेक उलट-सुलट प्रश्न विचारू लागल्यामुळे या शिक्षकांनी माघार घेतली. बऱ्यापैकी साहित्य ही त्यांनी उपलब्ध केले होते खराब झालेली परिस्थिती लक्षात घेता नवीन साहित्य मागवले नाही. क्रीडा रूम नव्हती फक्त एक लोखंडी कपाट होते त्यात ३० लेझीम, ३० घुंगरू काठी, ३० डंबल्स जोड्या, १ क्रिकेट बॅट, ३ टेनिस-क्रिकेट बॉल, क्रिकेट स्टॅम्प आणि १ ढोल २ ताशे बस. फक्त यावर मला इनटर्नशिप करायची होती.

आमच्या क्लबशी अशीच चर्चा रात्री सुरु असता मी शाळेसाठी भेट म्हणून क्रीडा साहित्य मागितले होते त्यांनी मला ते उपलब्ध करून दिले त्यात ४२ डिशकोन, १० मोठे कोन, १०-बीच बॉल, १-लॅडर, २ हडल्स, २-फ्रीझबी असे क्रीडा साहित्य मी मुख्याध्यापकांच्या परवानगीने शाळेसाठी स्वीकारले.

दुसऱ्या दिवसापासून माझा कार्यक्रम दररोज सुरु झाला त्यात मला ५ वी ते १० वी च्या सर्व वर्गाचा शारीरिक शिक्षणाचा तास मिळत होता. त्यात आठवड्यात प्रत्येक वर्गासाठी ४ तासिका होत्या त्या मला मिळत होत्या हा माझा ओ. एम. रुपनर माध्यमिक विद्यालयातील पहिला विजय मिळविला होता. मला कोणत्याच शिक्षकांने तास देण्याचे

नाकारले नाही उलट शिक्षक ही त्या शारीरिक शिक्षणाच्या तासातल्या ऍक्टिव्हिटीमध्ये सहभागी होत होते. पण मुलींच्या बाबतीत मी खुप नाराज झालो की मुली मैदानावर खेळण्यासाठी खूप लाजत होत्या, त्यांना खेळात सहभागी होणं खुप विचित्र वाटत होतं, पण मला त्यांनाही मैदानावर खेळवायचं होतं ह्या दृष्टिकोनातून मी पुढे जात होतो. ह्या मुलांनी फक्त खो-खो, कबड्डी, क्रिकेट हे खेळ पाहिले होते म्हणून ८ वी आणि ९ वी १० वी च्या विद्यार्थ्यांना हे खेळ घेण्यासाठी मी पहिले १० ते १५ दिवस प्राधान्य दिले त्यात खो-खो, कबड्डी मधील कौशल्य शिकवली, पण त्यांना कौशल्य शिकण्यापेक्षा डायरेक्ट खो-खो, कबड्डी खेळणं हे महत्वाचं वाटत होते मी त्यांची मतानुसार चालत राहिलो. मला या सर्व विद्यार्थ्यांचे कौतुक करावंसं वाटतं, कारण हे शारीरिक शिक्षणाच्या तासात गोंधळ करत नव्हती. फक्त आनंद लुटण्याचा प्रयत्न करत होती हे माझ्यासाठी खुप चांगली गोष्ट ठरत होती. पण ५ वी, ६ वी, ७ वी च्या विद्यार्थ्यांना मी अनेक FUN game घेतले सर्व शिक्षकांना हे खेळ फार नाविन्यपूर्ण दिसत होते. मुलं हसत-खेळत एन्जॉय करत होती. त्यातल्या-त्यात त्यांच्या शारीरिक व मानिसक क्षमतांचा विकास होत होता आणि आनंद त्याच्या गगनात मावत नव्हता. हे चित्र ८ वी, ९ वी, १० वी च्या विद्यार्थ्यांना दिसू लागल्यामुळे परिवर्तन घडू लागले. हेच मुलं मला सांगू लागले की ५, ६, ७ वी जसे खेळ घेता तसे खेळ घ्या सर. मला मनातल्या मनात आनंद होत होता की फक्त खो-खो, कबड्डी, क्रिकेट खेळणारी मुलं इतर खेळ ही खेळू लागली, त्याचबरोबर लेग क्रिकेट ही मी घेतला. एक नवं वातावरण मी त्या शाळेत निर्माण करू शकलो याचा आनंद सर्व शिक्षकांना होत होता. मुलींनी ही प्रत्यक्ष मैदानावर खेळ खेळू लागल्या, कृती करू लागल्या

त्यामुळे मला अधिक ऊर्जा काम करण्यात मिळाली. इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांचे अभ्यासक्रम अपूर्ण असेल ह्या दृष्टिकोनामुळे मला त्याचा शारीरिक शिक्षणाचा चा तास मिळणार नाही अशी शंका होती पण श्री. राहुल पाटिल सर यांनी मला आग्रही होऊन सांगितले की इयत्ता १० वी चा प्रत्येक शारीरिक शिक्षणाचा चा तास घ्या यांना मैदानावर खेळवा निदान यांचा ताणतणाव कमी होऊ शकतो.. ह्या दृष्टीने मला शारीरिक शिक्षणाचा प्रत्येक तास मिळाला.

मी अनेक Fun game / physical activity / लहान-लहान मनोरंजनात्मक खेळ घेतले ९९% खेळ ह्या मुलांना माहित नव्हते फक्त ऐकले बघितले असतील, पण प्रत्यक्ष कसं खेळतात हे माहित नव्हतं. खो-खो खेळत हा जास्त खेळला जात असला तरी खो-खो पोल (खांब) नव्हते. (गावातील कोणीतरी काढून घेऊन गेले होते.) शारीरिक शिक्षणाच्या सर्व तासिका मी घेतल्या याचा मोठा आनंद होता. मी वर्गातल्या शारीरिक शिक्षणाच्या तासिकेत खेळातील व्यवसाय, आंतरराष्ट्रीय स्तरावर क्रीडा स्पर्धा, पुरस्कार, आहार, व्यायाम याबाबत मी तासिका घेतल्या. प्रचंड गैरसमज असलेल्या मुलांची गाडी योग्य रस्त्यावर येत होती हा सर्वात मोठा विजय माझ्यासाठी होता. त्याचबरोबर माझा विषय भूगोल होता, इयत्ता आठवी वर मला २ पाठ शिकवण्याची जबाबदारी श्री. अमोल पाटिल सरांनी दिली होती, नववी, पाचवी, सातवी, सहावी वर पण मला १ पाठ दिला होता, इयत्ता दहावीवर पण शेवटचा पाठ वाहतूक, पर्यटन, संदेश वहन घेतला खरं तर मी पुस्तकांतील उदाहरणे देण्यापेक्षा त्याच्या परिसरातील उदाहरणे देऊन मी त्यांना भूगोल शिकवला. कारण दिशा लक्षात ठेवण्यासाठी मी एक वाक्य दिलं होतं ते म्हणजे 'वाघ

इकडे आला नाही' हे वाक्य ५ वी ते १० वी च्या सर्व विद्यार्थ्यांनी लक्षात ठेवले ते आयुष्याभर विसरणार नाही दिशा...अशा अनेक क्लुप्त्या भूगोलाच्या सांगितल्या. माझ्यासाठी हा ही एक वेगळा अनुभव होता, ऑफ तासांचा मी खूप फायदा करून घेतला काही वर्गातल्या activity असतील गाणे असतील, प्रश्नंजुषा BCD उपक्रम असेल (एक बौद्धिक उपक्रम) घेण्याचा मी १००% प्रयत्न केला. मुलांचा खूप आग्रह राहायचा की सर आमच्या वर्गावर आज या वर्गात पाय ठेवला की मुलं आनंदाने सहभागी व्हायची.

शाळेत sports day ही संकल्पना नव्हती, ती sports day न घेण्यामागे ही वेगळं कारण होतं ते म्हणजे बाभळेच्या मुलांचा वेगळा गट, वायपुरच्या मुलांचा वेगळा गट, चांदगडच्या मुलांचा वेगळा गट यामुळे भांडणे मोठी होऊ शकतात यामुळे sports day घेणं शक्य नव्हतं पण त्यातल्या-त्यात कबड्डी, खो-खो, क्रिकेट घेणं ही भांडण होण्यासाठी चुलीस आमंत्रण देण्यासारखे होतं. पण पर्याय मी राखून ठेवला होता तो म्हणजे *FUN SPORTS ACTIVITY* ही स्पर्धा घेणं. यात सर्व शाळेच्या विद्यार्थ्यांचा सहभाग होणार होता फक्त अडचण अशी होती की टीम बनवायच्या तर कशा मग शारीरिक शिक्षण क्रीडाशिक्षक श्री. मनोज सर, मुख्याध्यापक श्री. भट्ट राजे सर यांच्याशी चर्चा करत मार्ग सापडला की प्रत्येक गटात वेगवेगळ्या विद्यार्थ्यांचा समावेश केला (अर्थात गावाचे मित्र एक इकडं एक तिकडं) अशाप्रकारे मुलांच्या ५ संघ तर मुलींच्या ३ संघ बनवून एकूण ८ संघ तयार केले त्यांना वशिष्ठ, ऋषि, अत्री, जमदग्नी, विश्वामित्र, गौतम, कश्यप, भारद्वाज असे नाव दिली. इयत्ता दहावीच्या विद्यार्थ्यांना संघ प्रमुख तर ८ वी च्या विद्यार्थ्यांना उप संघप्रमुख चिड्डी आधारे निवड झाली तर या सर्व संघाचे मार्गदर्शक

शिक्षकांची निवड ही चिड्डी आधारे घेतली. मी फक्त २ दिवसांचे नियोजन करून स्पर्धा घेण्याचे होते. पण मुख्याध्यापक व शारीरिक शिक्षण क्रीडाशिक्षक यांनी मला १ दिवस वाढवून एकूण ३ दिवस ही fun sports activity स्पर्धा शाळेत चालली यात घरी राहिलेल्या विद्यार्थ्यांची संख्या खूप वाढली. मुलं ११ ते ५ फक्त मैदानावर ३ दिवस त्यांना दिलेल्या स्टेशनवर होती एकूण २७ ते ३० खेळ यात घेण्यात आले, एक स्पर्धेचं वातावरण या ठिकाणी निर्माण झालं होतं, प्रत्येक संघात चुरस होती ५ ते ६ खेळ कॅम्प मधील घेतले होते. प्रत्येकानं आनंद १००% लुटला, यासाठी सर्व शिक्षकांनी १००% सहकार्य केलं नाहीतर मदत केली, मला असं वाटत होतं की मी फक्त मार्गदर्शन त्यांना करता होतो आणि कार्य ते पार पाडत होती. ट्रॉफी, लेबल, इतर सर्व मी मुलांच्या सहकार्याने टाकाऊ वस्तू पासून टिकाऊ वस्तू चा वापर केला. शाळेला फक्त ८०/-खर्च आला ह्या ३ दिवसाच्या नियोजनात, उद्घाटन थाटात झाले या समारोप अगदी उत्स्फूर्तपणे झाला. स्पर्धा आहे म्हणून पूर्व तयारी, नियोजन, कागदी बॅनर, निमंत्रण पत्रिका फलक, गुणपत्रिका अशी सर्व तयारी ह्यात होती, मुलांना असं वाटत होतं की पुन्हा हे तीन दिवस व्हावे.

त्याचबरोबर पहिला एक शनिवार सोडला तर दर शनिवारी एरोबिक्स, चिकन डॉन्स, सूर्यनमस्कार, बीप टेस्ट व इतर स्पर्धा १० वाजेपर्यंत होत होत्या. कारण शनिवारी सकाळची शाळा असल्यामुळे संख्या कमी असते ही वाढविण्यासाठी मुख्याध्यापकांनी हा निर्णय घेतला की दर शनिवारी नवीन काहीतरी खेळ किंवा मनोरंजनात्मक शिक्षण असेल. हा निर्णय घेण्यासाठी सरांनी चर्चा केली होती त्याचा मला खूप आनंद होत होता. या निर्णयामुळे खर्च शाळेच्या विद्यार्थी संख्येत बदल

दिसून आले. ६३० सूर्यनमस्कार शाळेने एकूण घातले हा ही एक नवा इतिहास शाळेचा होता. एकाही विद्यार्थ्याला माहीत नसलेली एरोबिक्स डान्स घेतल्या मुळे मुले खूप आनंद लुटत होती. मला खरंच एरोबिक्स आवडत नव्हते पण शाळेत घेतल्यामुळे मला एरोबिक्सची आवड निर्माण झाली. दर शनिवारी MPT चं होत होती, पण त्यात बदल करत नवीन काहीतरी घेण्याचा आग्रह शारीरिक शिक्षण क्रीडाशिक्षक मनोज सरांनी घेतल्यामुळे ग्रामीण भागात शारीरिक शिक्षण उत्कृष्ट होऊ शकतं हे सिद्ध केल्याचं माझं ध्येयाकडे जात होतो. सूर्यनमस्कार मुलांना आवडत नव्हते, पण त्यासाठी ही वर्गात स्पर्धा लावल्यामुळे आवड निर्माण आपोआप झाली, म्हणजे ८ वी च्या मुलांनी एकूण १२८ मारले, ९ वी च्या मुलांनी फक्त ९६ मारले अशी स्पर्धा लावली, त्यामुळे आपोआप वातावरण तयार झालं. एका शनिवारी बॉक्सिंग डेमो ठेवला होता. आकर्षण होते खेळो इंडिया स्पर्धेतील महिला बॉक्सर तिनं शाळेतल्या मुलींना मार्गदर्शन तर केलंच पण girls power ही काय आहे हे त्या बॉक्सिंग डेमो मुळे सर्वांना दिसून आले.

आगशे महाविद्यालयात Obstacle रेस होते. मला B.Ed. प्रथम वर्षातील विद्यार्थ्यांचा कॉल आलं की तुमची शाळा ह्या obsty रेस मध्ये सहभागी होऊ शकेल का? तर मी नाही म्हटलं कारण ४२६ किलोमीटर येणं शक्य नव्हतं आणि मला ती रेस ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांना दाखवायची होती. मी या रेस बाबत शारीरिक शिक्षण क्रीडा शिक्षकांशी चर्चा केली. या शर्यतीबाबत सांगितले. सरांनी होकार दिला मुख्याध्यापकांनी तर खुप मदत केली. शाळेच्या सर्व शिक्षकांनी मैदान आखण्यापासून ते स्टेशन तयार करण्यासाठी मदत केली तर, फलक लेखन करण्यापासून ते गुणपत्रिका तयार

करण्यासाठी मदत केली. अर्थात मदत म्हणता येणार नाही त्यांनीचं ती जवाबदारी पूर्ण केली. एकूण १४ स्टेशन होती, ८ वी, ९ वी, १० वी च्या मुलामुलींनी यात सहभाग घेतला तर ७ वी च्या मुलींनी यात सहभाग नोंदवला, obsty रेस बदल कोणालाच काही माहीत नव्हतं मैदान तयार करतांना मुलं आपल्या परीने विचार करत होती, यात आमच्या शाळेच्या मुख्याध्यापकांनी, दीपक सर व कर्मचारी किशोर दादा यांनी ही रेस पूर्ण केली. मुलांनी खुप आनंद लुटला नवीनचं उपक्रम घेतल्याची नोंद शाळेत झाली. परिसरातील अनेक शिक्षकांनी ह्या रेस बदल आमच्या शाळेच्या शिक्षकांसोबत चर्चा केली, पाण्याची सोय, वॉर्म एरिया पण तयार केला होता.

इयत्ता आठवीच्या वर्गावर शारीरिक चाचणी घेतली, त्यात वजन, उंची, शटल रन, पुश-अप्स, SBJ या चाचण्या घेतल्या यासाठी सैदाने मॅडम, रूपाली मॅडम, मनोज सर यांनी मदत केली. त्याचबरोबर शाळेत वजन काटा नव्हता तर राहुल पाटिल सरांनी डिजिटल वजन काटा त्यांनी आणून दिला होता. शाळेच्या प्रत्येक कार्यक्रमात सर्व शिक्षक अतिशय जवाबदारीने सहभागी झाले.

२६ जानेवारी निमित्त विविध कार्यक्रम घेण्याचे ठरले होते त्यासाठी दिनांक १८ जानेवारी पासून तयारी सुरू केली होती. त्यात कवायत, लेझीम देशभक्तीवर आधारित डान्स, भाषण, चित्रकला स्पर्धा, मूक नाटिका, असे कार्यक्रम घ्यायचे होते. लेझीम चा वापर फक्त कवायतीसाठी शाळेत होत होता, पण मी नवीनचं एक लेझीम डेमो बसवला होता. त्यात १६ प्रकार (क्रिया) मी बसवल्या होत्या त्यात शिवाजी महाराजांचे दरबार, शेतकरी पेरणी हे खास आकर्षण ठरले. यात मी ७ वी, ८ वी, ९ वी १० वी तील एकूण २८ मुलामुलींचा सहभाग केला होता. सर्वांना फेटा मुख्याध्यापकांनी उपलब्ध करून दिला

होता. त्याच बरोबर 'आई बाबा हरवले' हे मूक नाटिका बसवली होती. खुप हृदयस्पर्शी नाटिका झाली. प्रेक्षकांच्या मनात ठसली. या नाटिकेत सर्व मुलींचा समावेश केला होता. एकूण २२ मुलींचा सहभाग होता. या लेझीम व मूक नाटिकेसाठी रोख अनेक बक्षिसे आली होती. त्याबरोबर शाळेत नवीन संकल्पना राबवली ती म्हणजे चित्रकला दालनाचे उद्घाटन त्यासाठी मुलांनी अनेक चित्र २४ तारखेला घरून काढून आणली होती त्या चित्रकला दालनाचे उद्घाटन पाहुण्याच्या हस्ते झाले. त्याचबरोबर विद्यार्थ्यांनी बनवलेल्या टाकाऊ वस्तू पासून टिकाऊ वस्तू ही ह्या दालनात ठेवल्या होत्या. मला लेझीम, मूक नाटिकेसाठी, चित्रकला दालनासाठी सर्व गोष्टींची मदत आणि सहकार्य मला ओ. एम. रुपनर माध्यमिक विद्यालयातील सर्व शिक्षकांनी केली त्याबद्दल त्याचे आभार कोणत्या शब्दांत मागावे हा मला पडलेला एक मोठा प्रश्न आहे.

या सर्व शिक्षकांनी माझा निरोप समारंभाचा कार्यक्रम आयोजित केला होता, त्यात सर्व शिक्षकांनी आपली मनोगते व्यक्त केली, शाळेतल्या अनेक विद्यार्थ्यांनी मनोगत व्यक्त केली.

या कार्यक्रमात मी मनोगत व्यक्त केलं पण माझ्यासाठी हा दिवस एक दुःख मनात निर्माण करून

गेला. मला ओ. एम. रुपनर माध्यमिक विद्यालयातील सर्व शिक्षकांनी सहकार्य करण्याचे जे कष्ट घेतले त्यातचं माझं शारीरिक शिक्षण ह्या विषयाचा ग्रामीण भागात यश सामावले आहे.

मला शाळेकडून अमूल्य भेट दिली ती म्हणजे ट्रॅक-सूट आणि शूज. ही भेट आठवण म्हणून कायम राहिल.

ग्रामीण भागातील शाळेत उत्तम प्रकारे शारीरिक शिक्षण चालू शकतं, पण मेहनत घेणारा शारीरिक शिक्षण क्रीडाशिक्षक असावा.

कारणे दाखवणारा व्यक्ती हा शारीरिक शिक्षण क्रीडाशिक्षक होऊ शकत नाही.

समस्या व अडचणी प्रत्येक ठिकाणी आहेत फक्त त्या सोडवण्याचा प्रयत्न करा.

मला अडचण आली नाही कारण माझे विचार शारीरिक शिक्षण त्या ग्रामीण भागातल्या शाळेत राबविण्यासाठी हट्टी होते.

लिहिण्यासारखे भरपूर काही आहे. आपण अनुभव पूर्ण वाचल्या बद्दल धन्यवाद!

शारीरिक शिक्षण शिक्षकांना आवाहन

- वेळापत्रकात शारीरिक शिक्षणाचा उल्लेख शारीरिक शिक्षण किंवा शा. शि. असा करावा. PT असा उल्लेख करू नये.
- शारीरिक शिक्षणाचा तास हा शारीरिक शिक्षणासाठीच असावा, इतर विषयांसाठी या तासाचा उपयोग करू नये.
- विद्यार्थ्यांना शिक्षा म्हणून व्यायाम करायला सांगू नये उदा. रानिंग, फ्रंट रोल इ.